

Stockholm den 28 augusti 2018

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Kungl. Vitterhetsakademien har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet *Konstnär – oavsett villkor?* (SOU 2018:23) och avger i det följande sitt yttrande.

Sammanfattningsvis välkomnar Vitterhetsakademien att den konstnärspolitiska utredningen genomfört en genomgripande analys av konstnärers ekonomiska och sociala villkor som syftar till att stärka konstnärernas möjligheter att försörja sig på konstnärligt arbete.

Utredningen tydliggör hur konstnärernas inkomstutveckling ligger långt under befolkningens inkomstutveckling och att avståndet dessutom ökar. Högutbildade konstnärer lever ofta under osäkra och orimliga ekonomiska och sociala villkor. Den nuvarande situationen för konstnärer är varken hållbar eller försvarbar, utan måste förändras genom åtgärder på flera olika nivåer, som bland annat anpassning och uppdatering av upphovsrättsliga frågor, försäkringsfrågor och sociala trygghetssystem.

Vitterhetsakademien instämmer i utredningens grundläggande syn på konstens och konstnärernas frihet; att konstens egenvärde och kvalitet ska

värnas och att konstnärspolitiken ska bedrivas enligt principen om armlängds avstånd.

Synpunkter på betänkandet

8.5/9.7.5 Från socialförsäkringssynpunkt är arbetsinkomster en bättre och säkrare inkomstkälla än konstnärsbidrag. Förslaget till förordning om statsbidrag till konstnärer utgår från tillfälliga och främst kortsiktiga bidrag, vilket riskerar att inte tillräckligt förbättra konstnärers ekonomiska och sociala arbetsvillkor. Utredningens förslag på åtgärder vad gäller analys, anpassning och uppdatering av upphovsrättsliga frågor, försäkringsfrågor, sociala trygghetssystem och pensionssystem är av stor vikt och grundläggande för konstnärers arbetsvillkor.

9.3.2/9.3.4 Snedrekrytering till konstnärliga högskolor är ett problem som delvis kan sättas i samband med konstnärernas osäkra och oklara försörjningsmöjligheter efter avslutad utbildning. För att motverka snedrekrytering förefaller det mest väsentligt att i första hand konkret

och långsiktigt förbättra konstnärernas villkor, samt stärka en tillgänglig och jämlik kulturskola som gör att fler barn och ungdomar med olika bakgrund omfattas av verksamheten. Hur de konstnärliga högskolorna ska svara mot behovet av åtgärder som förändrat kursinnehåll, utflyttade aktiviteter till socioekonomiskt svaga områden, distanskurser etc. vid konstnärlig högskoleutbildning måste avgöras av de konstnärliga högskolorna.

9.4.2/9.4.3/6.5.3 Vissa av utredningens förslag är vaga utifrån ambitionen att förbättra konstnärernas villkor. Digitaliseringen har otvivelaktigt i hög grad påverkat konstnärernas villkor, men de 100 miljoner som föreslås för att möta digitaliseringens konsekvenser verkar främst vara avsedda för samordningssekretariat, utredningsuppdrag och strategier för att stärka kulturella och kreativa näringar, vilket inte självklart kommer att leda till tydliga förbättringar för konstnärers arbetsvillkor.

Digitaliseringen har medfört såväl nya möjligheter till digitala konstnärliga uttryck och nya former som ökade och innovativa möjligheter till att sprida konstnärliga verk, men det bör betonas att fysiska möten mellan publik och konstnärligt verk i samma rum idag är den absoluta basen för både bild- och scenkonst.

6.8/9.5.5 Vitterhetsakademien instämmer i vikten av utvecklad och på sakkunskap baserad konstbildning och konstförmedling som kan stärka förståelsen för och efterfrågan av konst. Aktiv och kompetent konstkritik är betydelsefull för konstnärlig utveckling.

9.2.1/6.7 Konstnärlig frihet innebär frihet från politisk styrning av konstens innehåll, uttryck och former. Det är viktigt att påpeka att finansiering av konst visserligen i förlängningen kan innebära samhällsnytta, men att "nytta" inte kan garanteras i de enskilda fallen. Synen på konst som samhällsnytta och instrumentell aspektpolitik är inte självklart förenlig med konstnärlig frihet. Det är tydligt att konstnärers ekonomiska och sociala villkor måste stärkas men beroende på hur detta görs kommer systemet att oundvikligen påverka konstnärernas grad av frihet, en tjänsteman är inte fri på samma sätt som en fritt verkande konstnär. Detta är viktigt eftersom utredningen slår fast att "Konstnärspolitiken ska bidra till att konstens

frihet, egenvärde och kvalitet värnas" (s. 23).

Yttrandet har beretts av Vitterhetsakademiens ledamöter professor Karin Helander och professor Nils-Eric Sahlin.

För Kungl. Vitterhetsakademien

Birgitta Svensson, ständig sekreterare